

בעזה"ת

שו"ת

שאלת שמעון

ובו בירורי הלכה שנשאלתי בעיר אילת ת"ו, במשך השנים,
מסודרים על סדר ספרי הי"ד החזקה להרמב"ם
ועיונים בדבריו

מאתי הצב"י שמעון בן ציון
בן לאאמו"ר הרה"ג הרה"ח הרב יצחק צבי אייזנבך ע"ה

שנת ה'תשפ"ו לפ"ג

הערות והארות ניתן לשלוח למחבר למייל:
menorabadarom@gmail.com
או לכתובת: משעול עינב 3, אילת

Rabbi Israel Meir Lau

Chief Rabbi of Israel (2003-1993)

הרב ישראל מאיר לאו

הרב הראשי לישראל (תשנ"ג - תשס"ג)

בס"ד, אדר ה'תשפ"ה

לכבוד

הרה"ג ר' שמעון אייזנבך שליט"א

רב שכונת השחמון וחבר לשכת הרבנות - אילת

שלום וברכה,

נתכבדתי בגליונות ספרך שו"ת שאילת שמעון אותו הינך מתעתד להוציא לאור. חידוש מרענן יש בהוצאת ספר זה כשרב בישראל העמוס לעייפה בצרכי הרבים בעירו וכהרחבת גבולות הקדושה להרבות חיילים לתורה ולמצוות גם בין יהודים אשר לעת עתה עדיין רחוקים מקיום התורה ומצוותיה, יורד לעומקה של הלכה בבירור הלכות ובשאלות שהופנו אליו, כולל שאלות ובעיות הייחודיות למקום רבנותו אילת. בהיותי מודע לפעולותיך הרבות בעיר לזיכוי הרבים, שמחתי לראות כי למרות זאת לא משכת ידיך מהצורך לענות לשואלים דבר ה' זו הלכה בבירור מקחה של תורה.

לאות כי עיינתי בספר במידת האפשר אעלה סנסן אחד בסימן ט"ז הבאת את דברי הרמב"ם בסוף הל' תענית. "כל הצומות האלו עתידים ליבטל לימות המשיח ולא עוד אלא שהם עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה", וכתבת לבאר את מילותיו "ולא עוד", שימים אלו הינם מעצם טבעם ימים המסוגלים לפורענות, ובימות המשיח לא די שיתבטלו הצומות אלא מהות הימים תשתנה להיות ימים טובים.

והנה בברכה המסיימת את ה"מגיד" בליל הסדר אנו אומרים: "כן ה' א-לקינו וא-לקי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים". מהם אותם "מועדים ורגלים אחרים" שאינם מצויים אתנו כיום? פשט ייחודי מצאתי בהגדה למו"ר הגרש"ז אויערבאך זצ"ל. זכריה הנביא מתנבא (ח,יט) "כה אמר ה' צבאו-ת צום הרביעי (שבעה עשר בתמוז) וצום החמישי (תשעה באב) וצום השביעי (צום גדליה) וצום העשירי (עשרה בטבת) יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו" על "מועדים טובים" אלה, שכיום הינם ימי צום ובכי, אולם יהפכו למועדים טובים בעתיד, אנו מכוונים בהגדה "יגיענו למועדים ולרגלים אחרים"

הגרש"ז זכה לכוון לפירושו של הגה"ק בעל שם משמאל מסוכטשוב זי"ע. במדרש-רבה (פינחס פרשה כ"א סי' כ"ג) מובא: "אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה: עליך להוסיף לנו מועדות ועלינו להיות מקריבים לפניך ומכבדין אותך. אמר להם הקב"ה: חייכם, איני מחזיר ימים טובים מכם אלא אני מוסיף לכם מועדות שתשמחו בהם". ע"כ מדברי המדרש. וכי היכן מצינו שהקב"ה מוסיף מועדות על אלו שיש עמנו, משיב השם-משמאל (פרשת פינחס תר"ע) כי הכוונה היא לנבואת זכריה (המובאת לעיל) "צום הרביעי... יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים", ועל ימי צום אלו כיוון המדרש בהוסיפו על מועדי זמננו עוד מועדים אחרים לשמחם.

בפשטות הביטוי "מועדים ורגלים אחרים" מורה על היותם "אחרים" (נוספים) לרגלים הקיימים כיום, אך לאור דבריך ניתן לומר כי הרגלים כיום הינם בימים שנועדו מתחילה להיות ימים טובים, אולם יגיעו רגלים "אחרים" (שונים במהותם) מהקיימים כיום, כאלה שיחולו בימים שנועדו לפורענות והפכו את טבעם ומהותם לשמש כימים הראויים לימים טובים.

יתן לך ה' תוספת כח וחיל להגות בתורה ולענות את שואליך דבר ולזכות לכוון לאמיתה של תורה, ובד בבד להמשיך את פעולותיך לקרב יהודים לצור מחצבתם ולהרבות כבוד שמים.

בברכת התורה,

ישראל מאיר לאו

Shlomo Moshe Amar

Rishon Lezion

Jerusalem

שלמה משה עמאר

הראשון לציון

ירושלים

בעה"ת"ש, בשלישי בשבת ששה ימים בחשון התשפ"ו.

אגרת ברכה

כבוד מעלת הרה"ג החסיד שמעון בן ציון אייזנבך שליט"א שליחו של כ"ק האדמו"ר רבי מגנחם מנדל מלובביץ' זיע"א בעיר אילת יע"א, זה עשרות בשנים, זכה וזכות אבותיו עמדה לו וחבר שו"ת "שאלת שמעון" הכולל בתוכו שאלות ותשובות, חקרי וביורורי הלכות, מאשר נשאל ע"י קהל עדתו והציבור הרחב בעירו, וסדרם על סדר ספרי הי"ד החזקה להנשר הגדול הרמב"ם זיע"א.

ומן המעט שהספקתי לראות, כמציץ מן החרכים, ראיתי שיגע הרבה, ומצא כמדתו, כאשר קבלה נשמתו, אשרי חלקו וגורלו, למצא כראוי לו.

ואם כי זה ספר הלכה, וצריך עיון נכון ואין לי אפשרות לעשות בדיקה ראויה, מ"מ ראיתי שהוא מעוטר בהסכמות מרבנים חשובים ששבחוהו, ועוד שמעתי עדות מכב' ידידי הרב הגאון החסיד רבי אליעזר ליכטנשטיין שליט"א שסיפר על גדלותו ושבחו של הרב המחבר שליט"א עם פעילותו החשובה והנפלאה בעיר אילת יע"א, ועליהם נסמכתי בזה.

ולא נצרכה, אלא לברכה, יה"ר מא-ל-הי המערכה, שיזכה לסיים המלאכה, ובחן והדר תהיה נסוכה, וימשיך להפיץ אור התורה, והיתה לה' המלוכה, בבא משיח צדקנו, ויבנה מקדשנו, וישיב שבותנו, במהרה בימינו אמן.

מיחל ומצפה ליום בשורה, בהארת אור התורה,

בזיוה והדרה בב"א

שלמה משה עמאר

שלמה משה עמאר

הראשון לציון

מלפנים הרב הראשי לישראל

והרב הראשי לירושלים

ראיתי גליונות הספר שו"ת "שאלת שמעון" בירורי הלכה על סדר ספר היד החזקה להרמב"ם. מעשה ידיו להתפאר של הרב החשוב, דעסיק באורייתא תדירא, שמן תורק שמו, כש"ת הרב הגאון רבי שמעון בן ציון אייזנבך שליט"א מרבני העיר אילת ת"ו.

עברתי על מקצת הספר וראיתי כי הוא יורד לשורשן של דברים ומבררם היטב. דקדק בדברי הרמב"ם, ונשא ונתן בדבריו בטוב טעם ודעת, וסידר את הכל בסדר נכון, בהבנה ישרה, ולפעלא טבא אמינא איישר, איישר חיליה לאורייתא.

ויש לדעת כי דברי הרמב"ם הם בתכלית הדיוק, ויש לפלפל ולדקדק בהם כמו בגמרא עצמה. וכמ"ש בשו"ת משפטי שמואל למהר"ש קלעי (סימן קכ), והובא ביד מלאכי (כללי הרמב"ם אות ג), שדברי הרמב"ם הם בתכלית הדיוק, ויש לפלפל ולדקדק בדבריו כאשר יש לדקדק בגמרא עצמה. ע"ש. והובא במאור ישראל חלק ב' (עמוד ע"ה).

ועיין במגדל עוז בהל' שחיטה (פ"ז ה"ח) שכתב: "ודברי הרמב"ם ז"ל מקובלים מפי רבותיו נ"ע מפי הגאונים ז"ל, וכפי לשון התלמוד לא פחות ולא יותר, ותדקדק על לשונו כמו שתדקדק על לשון התלמוד", וראה עוד במגדל עוז (הל' מאכלות אסורות פ"ב ה"ט, ופרק י"ג הכ"ד). וכ"כ בכסא רחמים למרן החיד"א (מסכת סופרים פ"א ה"ג), ובמחז"ב (יו"ד סי' מא אות ט'), ובשו"ת מנחת אלעזר ח"ד (ס"ס עו).

ונודע כי קהילות שלמות קיבלו עליהן לפסוק כדברי הרמב"ם בכל דין ודין, ובמיוחד התחבב הרמב"ם על יהדות תימן. וכן בכל ערי ערביסטאן והסביבה קיבלו עליהם הוראות הרמב"ם, ער שנתפשט חיבורו של מרן הש"ע, שמאז כל עדות המזרח [למעט האשכנזים בלבד] נהגו כדעת מרן שהיה מרא דאתרא בארץ ישראל ואגפיה, ונתקבלו פסקיו. וראה בתשובת אבקת רוכל (סי' לב, וסימן ריב), ומבואר שם, דקודם שהגיע לתימן חיבורו של מרן הב"י, נהגו שם בכל כדעת הרמב"ם, ע"ש. אבל לאחר שהגיע חיבורו של מרן הש"ע לתימן, נחלקו רבני תימן אם לנהוג בכל כדעת הש"ע, או להמשיך לנהוג כהרמב"ם, וכפי הנראה הדבר תלוי באיזורים בתימן, וכאשר ביארנו בכללי קבלת הוראות מרן עמוד קכ, אולם לאחר שהתימנים הגיעו לארץ. עליהם לנהוג בכל עניני הלכה כדעת המרא דאתרא, שהוא הש"ע, וכדין קמא קמא בטייל, כמבואר בתשו' מרן באבקת רוכל (הנ"ל), ובפרט שרבו של המהרי"ץ, ברביד הזהב, העיד שגם בתימן פסקו בכל כדעת מרן הש"ע.

ואמנם במנהגים שאינם נוגדים את דעת מרן ומנהגי אר"י, איה"נ התימנים ימשיכו במנהגם, וכן לענין המבטא, הנגינות, ומנהגי הס"ת, ורק בעניני הלכה ומנהגי אר"י, על כל יוצאי ארצות המזרח (מי שאינם אשכנזים) לעשות אגודה אחת כדעת מרן, ובפרט שרבים מגאוני תימן העידו שאף בתימן עצמה נהגו בכל כדעת מרן, וכ"ש לאחר שעלו לאר"י.

והטעם שמרן חיבר את הש"ע למרות שקודם לכן היו מקומות שנהגו כהרמב"ם, ומקומות כהרא"ש, וכמו שכתב מרן באבקת רוכל (סי' קצה), וראה עוד באבקת רוכל סימן לב. והקהלות בספרד שנהגו כהרמב"ם, המשיכו כן גם לאחר גירושם מספרד במקומות שנתיישבו בהם. והיו קהלות של הותיקים שנהגו כהרא"ש במשך כמאתים שנה, עד שבא מרן הב"י וקבע את הכלל ללכת אחרי שלשה עמודי הוראה, הרי"ף הרמב"ם והרא"ש, ובמקום ששנים מהם חולקים על האחר, יכריעו השנים ויתכן שהוצרך לקבוע כן, מפני שבמשך הזמן התקבצו בארץ ישראל קהלות מקצוי תבל, (ויתכן שבאו עם בית דין מיוחד לכל קהלה), וכשראה מרן ששוב עם ישראל נעשה כתות כתות, עמד וסידר ההלכה מסודרת לכל עם ישראל, וחכמי הדור קיבלוהו עליהם כדין מרא דאתרא, ובפרט שראו שיש בדבר תיקון גדול שיעשו כולם אגודה אחת, וקיבלו עליהם את כל הודאותיו ומה שמרן פעמים

שעזב דעת הרמב"ם הוא מפני שהלך אחר רוב הראשונים, או אחר ב' עמודי הוראה החולקים על הרמב"ם, וכדומה, (או כמידי דרבנן, ובכל דין לגופו) וראה בהקדמת מרן הב"י לאו"ח.

ועיין בשדי חמד (כללי הפוסקים סימן יג אות ג) שהביא מה שכתב הרב שלחן גבוה שדרך מרן לפסוק כהרמב"ם אפילו נגד הרי"ף והרא"ש, ושכן הובא בספר משק ביתי (מערכת ט דף ז), והעיר ממה שכתב מרן בש"ע (אורח חיים סימן קפד ס"א), מי שאכל ויצא ממקומו ולא בירך, אם היה בשוגג להרמב"ם יברך במקום שנזכר, ולרבינו יונה והרא"ש יחזור למקומו ויברך. ואם איתא הוה ליה למימר איפכא, לרבינו יונה והרא"ש וכו', ולהרמב"ם וכו'. ויש ליישב שכל שמזכיר דעת הרמב"ם בפירוש שוב אינו מקפיד, דממילא משתמע שסברת הרמב"ם עיקר בחיבור הש"ע.

ונהגו בדעת הרמב"ם גם אחר פטירתו, וע' בעין יצחק (כללי קבלת הוראת מרן עמוד מה) שיש דין מרא דאתרא גם אחר פטירת החכם, וכן יש להוכיח ממ"ש בשלטי הגבורים (פ"ק דע"ז) שחכם אחר הורה במעשה שבא לפניו להיתר או לאיסור, ואפילו לא בא לעולם מעשה כזה לפניו, אלא שדעתו גלוי להורות כך אין לחכם אחר שא"ז מקומו לסתור דבריו, להורות בהיפך באותו מקום, אפי' היה זה החכם האחר גדול ממנו ופשוט בפ"ק דחולין (יח). דבמקום שיש שם גדול וחכם שהנהיג שם הוראה אחת, יש ללכת אחר אותה הוראה אפי' לא נהגו כן בשאר המקומות. ואפילו לא קיימי כוותיה בשאר מקומות, שאין ספק שההלכה כמותו, מ"מ במקומו יש לעשות כהוראתו וכו', ואפי' מת חכם שהנהיג באותו מקום הוראה ההיא, שלעולם צריך ללכת אחר הוראתו באותו מקום שהנהיג. ואין לבטלה באותו מקום בשום ענין. ע"כ. ומבואר שיש דין מרא דאתרא גם אחר פטירתו.

וכן משמע מתשובת הרשב"א (בסי' רנג) שיש מקומות שהולכים אחר הוראת הרי"ף או הרמב"ם, ועשו אלו הגדולים כרבים ומיהו אם יש שם אחר חכם וראוי להוראה, ורואה ראייה לאסור מה שהם מתירין, נוהג בו איסור שאין אלו כרבים ממש, דבמקום רבם אילו יעשו שלא כדבריו יקלו בכבוד רבם במקומו. ע"כ. הרי שלא התיר לחלוק על המרא דאתרא רק בחכם הראוי להוראה שרואה ראייה נגד החכם הקודם. הא בלא ראייה יש לקבל דברי החכם הקודם אף לאחר פטירתו.

ועכ"פ בארץ ישראל בדרך כלל קבלנו הוראות הרמב"ם במקום שדעת מרן אינה מבוררת ואמנם היכא דרוב הראשונים פליגי על דעת הרמב"ם, ואין לנו פסק מרן להדיא. יכולים להורדת נגד דעת הרמב"ם. וכדמשמע מרברי הב"י בהקדמתו. ומרן הב"י קראו "עטרת תפארת הפוסקים".

וע' להרשב"א בתשובה, (סי' רנג) הביאו מהריב"ל (פרק א' דף צח), דכיון שנהגו בכל ארץ המערב כדעת הרמב"ם, כן יעשו כמנהגם, וכן כתב בתשובת הרשב"ש שחיבור הרמב"ם הוא על פי הבבלי, וכל המערב וספרד והמזרח והצבי כולם נוהגים על פיו. ע"כ.

וכן כתב בשו"ת הרדב"ז חלק ב', (סי' תשל"א) דאע"ג שהראב"ד ז"ל חולק עליו, כבר ידעת שכל מנהג הארץ הזאת היא ע"פ הרמב"ם, והוא רבן של כל הגלילות הללו, ע"כ.

גם בשו"ת המבי"ט (סי' פא) וחלק ג' (סי' נו) כתב, כיון שאנחנו פוסקים בכל הדינים כהרמב"ם ז"ל, גם בזה אנחנו חייבים ללכת אחריו. ע"כ.

ועינא רשפיר חזי בשו"ת מהרלנ"ח (סי' יב) שכתב, "ואף אם קשה לנו על דברי הרמב"ם מתוך שיטת הש"ס, מ"מ ראוי והגון לנו לתלות החסרון במיעוט השגתינו, וחייבים אנו לקבל דבריו באימה, מבלי שנהרהר אחריו, כי לבו של רבינו כלב האריה בהיקף ידיעת הש"ס, בכלי וירושלמי, ותוספתא ספרא וספרי ומכילתא, ואפשר שאיזו סוגיא היתה אז סדורה בפיו, ואנו בעונותינו הרבים נסתרה מנגד עינינו לקוצר השגתינו ואילו היה רבינו לפנינו היה פותח לנו פתח רחב יותר מפתחו של אולם, להביננו ולהעמידנו על האמת, וזוהי קבלה אמיתית מפורשת אצלינו מפי סופרים ומפי ספרים".

וכן הוא בתשובת מרן בשו"ת אבקת רוכל (סימן לב וסי' י' וסימן כ"ד וסימן פ"ח ובב"י חו"מ סימן רו) ושם נתבאר שהרמב"ם הוא גדול הפוסקים, עטרת תפארת לכל הפוסקים, וכל קהלות אר"י וערביסטאן וארצות המערב, כולם נוהגים על פיו, וקיבלוהו עליהם לרבים על פיו יצאו ועל פיו יבואו, לא יטו מדבריו ימין ושמאל ומי שינהוג כמוהו בקולותיו ובחומרותיו למה יכפוהו לזוז ממנו. ע"כ וכ"כ עוד

בסימן קמ, דאע"פ שרבים חולקים על הרמב"ם, אנו אין לנו אלא דברי הרמב"ם, שכבר קיבלנוהו עלינו לרב, וחתמו ע"ז מרן והרדב"ז, וכן כתב מרן בב"י (יו"ד סימן רסה אות ז) בענין ברכת שהחיינו שאבי הבן מברך על כל מילה ומילה, שבכל אר"י וסביבותיה נוהגים לומר שהחיינו, לפי שהם סומכים בהוראותיהם על פי הרמב"ם, וכ"כ עוד בכס"מ (פ"א מתרומות הלכה לא) גם בבדק הבית (ב"י חו"מ סימן כה) כתב, שבזמן הזה פשט הדבר בכל גלילותינו לפסוק כהרמב"ם, זולת בקצת מקומות שהוקשו להם דבריו, ולא ירדו לסוף דעתו. וראה עוד בבדק הבית (בחו"מ סי' סו וסי' סח) ובשו"ת ב"י (דיני חליצה סימן ב') ועוד, וכן כתב בשו"ת מהר"ם אלשיך (סי' צז), דהרמב"ם ז"ל הוא מארי דאתרא, וכל גבולותינו נמשכים אחריו. ע"כ.

וכן הוא לשון מרן הב"י אהע"ז (סימן נרפ"ו) בבדק הבית, דלענין הלכה נקטינן כהרמב"ם (דלא כהרי"ף והרא"ש וש"א"פ) דסוגיין דעלמא כוותיה בדיני ממונות, ועוד דבשטת הר"י בן מיגאש אמרו. ע"כ. וכ"כ רבינו שלמה בן הרשב"ץ בשו"ת הרשב"ש (סי' רנא) "חיבור הרמב"ם ע"פ התלמוד בבלי הוא, וכל המערב וספרד, וארץ הצבי, וסוריה, ובבל, כולם נוהגים על פיו", ע"ש. וכ"כ בשו"ת מהר"ם אלאשקאר (סי' לד טז כו מ).

וכתב בשיירי כנסת הגדולה (או"ח חלק ג' בכללי דרכי הפוסקים אות ה') דבתשובת מהר"ש בן וילייסיד כתב, דזה רוקא בהיות הרמב"ם חי ולא עתה בדורות הללו אך אין דעתי כן. כמו שנראה מתשו' הרשב"א הנז' ומדברי המהריב"ל, ומכל שאר גדולי האחרונים שהיו בארץ המערב, המהרל"ח (סי' סי' א) מהר"ם אלאשקאר, הרדב"ז, ובפרט מדברי רבן של ישראל בב"י ובספרו הקצר. וכן ראיתי בתשובה כ"י למהר"א מוטאל, שתמה על מר"ש וילייסיד בזה. וע"ע למהריב"ל שם כתבתיו ביו"ד. (סי' רמב בהגהות ב"י) ע"כ.

וכן מבואר בשו"ת מהרי"ף (סי' נט ד"ה ובפרט כל) דכל גלילות המסערים שאנו מקובלים מגאוני מצרים ומחכמי המערב, שכל הקהלות שמסוף המערב וארץ מצרים וארם נהרים וארם צובה ופרס ותימן כולם קבלו עליהם להתנהג על פי חיבור הרמב"ם ז"ל וכו'. ע"כ

גם מרן החיד"א במחזיק ברכה (סי' לח סק"א דף יא סע"ב, בד"ה וזה העלם דבר) כתב, שכבר ידוע שבארץ ישראל וסוריה ומצרים ותימן קבלו את הרמב"ם לרב עליהם, וכל העם הולכים לאורו ואחרי דברו לא ישנו, ועד דורו של מרן הו' אגיד בהוראות הרמב"ם מרי דאתרא, ומכללם מהריט"ץ שהוראותיו ע"פ הרוב כדעת הרמב"ם, אלא דהשתא אנן בדידן קבלנו עלינו הוראות מרן וכו'. עי"ש הובאו דבריהם בחזון עובדיה ברכות (עמ' רלז).

ובמקומות שדעת מהן אינה מבוררת לנו, יש לנו לילך אחר הוראות הרמב"ם, כשאנו נגד סברת רבים, וכמ"ש הפני יצחק (סי' ט) ועיי' בשו"ת הרדב"ז ח"ב (סי' תרד) שכתב, ואין ספק שהרמב"ם חולק על הרא"ש בנ"ד [בענין כרות שופכה], ועל הרמב"ם יש לסמוך, ואע"פ שהרא"ש אחרון, וקי"ל הלכתא כבתראי, מ"מ הרמב"ם מרא דאתרא הוא, שכבר קיבלו עליהם כל הגלילות האלה פסקי דינו ועוד שהרא"ש לא הביא דברי הרמב"ם לדחותם בראיות וכו'. ע"ש.

והנה מרן רבינו יוסף קארו ייסד את פסקי הש"ע, על פי פסקי הרמב"ם. וכמו שכתב בעל כנסת הגדולה בספרו שיירי כנה"ג (או"ח סימן תצה) שידוע שהש"ע מיוסד כולו על פי סברת הרמב"ם, שהיה מריה דאתרא של ארצות המערב, וסתם כל דבריו בש"ע כדעת הרמב"ם. ע"ש. [וכ"כ הכנה"ג בהקדמתו לאו"ח ח"א, וז"ל: ובהיות שמשכן כבודו ואיתן מושבו של מרן המשביר היה באר"י נמשך בספרו ש"ע ברוב המקומות לפסוק כהרמב"ם, מריה דארעא דישראל, ע"ש. [וכ"כ הכנה"ג אה"ע (סי' יז הנב"י אות תקסב) שידוע שמרן המחבר בשו"ע פוסק עפ"ד הרמב"ם דמריה דארעא דאר"י וכל ארץ המערב הוא] וכ"כ בשו"ת דבר משה ח"א (סי' כד) וכ"כ בשו"ת תקות החיים (סי' נא דף סח) ובשו"ת שמע אברהם פלאג"י (סי' לג דף קז סוף ע"ג) וראה עוד באגרות החזו"א ח"ב (סי' מד) שכתב, שמרן הב"י נאמן לפסקי הרמב"ם.

ובספר מטה אשר (סי' סג ע"ב) כתב, שפעמים רבות מרן פוסק כהרמב"ם אפי' נגד הרי"ף והרא"ש. משום שאיתן מושבו בארץ המערב שנוהגים לפסוק כהרמב"ם, וכמ"ש הכנה"ג בהקדמתו לאו"ח, ומה"ט פסק מרן בש"ע חו"מ (סי' תיח ס"ט) כהרמב"ם ודלא כהרי"ף והרא"ש. ע"ש.

ובחוקות החיים (סי' נא) הביא דברי הרב שלחן גבוה שכתב, שמצאנו למרן שפסק בב"י כהרי"ף והרא"ש, ובש"ע פסק כהרמב"ם, מפני שבש"ע נתכוון לפסוק לבני א"י וארצות המערב, ובב"י נתכוון לשאר המקומות ע"ש.

ומהר"ח מודעי בשו"ת חיים לעולם (מימר חיים, חאה"ע סימן מ' דפ"ח סע"ד) כתב, שמרן הש"ע שהביא כאן [בדין כרות שופכה] לשון הרמב"ם בסברא ראשונה, כוונתו בודאי לומר שבארץ ישראל ובערי המערב שמנהגם לפסוק תמיד כדעת הרמב"ם, גם כאן יש לסמוך על דעתו להתיר, כיון שרוב הוראותיו של מרן ע"פ פסקי הרמב"ם, דמהך טעמא קבלו עליהם בדורות הראשונים לדרון ולפסוק לדעת מרן, מכיון שמקודם לכן כבר קבלו כל המקומות בא"י ובערי המזרח והמערב לדרון ולפסוק בדעת הרמב"ם, וכמ"ש החקרי לב מהדורא בתרא (חו"מ סי' ג). (ודבריו אלו הובאו בשו"ת תעלומות לבח"ב דט"ז ע"ב והלאה, וראה בהערות הגהמ"ח שם, ודו"ק) אבל בני אשכנז שלא קבלו עליהם לפסוק תמיד כדעת הרמב"ם, ונוסים הם יותר אחר דעת הרא"ש יש להם להחמיר כדעת הרא"ש, הילכך כל שדעת מרן אינה מבוררת יפה פסקינן בדרך כלל כהרמב"ם להקל.

ועיין בשדי חמד (כללי הפוסקים סי' יג אות ג) שהביא מ"ש הרב שלחן גבוה שדרך מרן לפסוק כהרמב"ם אפי' נגד הרי"ף והרא"ש, ושכן הובא בספר משק ביתי (מע' ט דף ז) והעיר ממ"ש מרן בש"ע א"ח (סי' קפד ס"א) מי שאכל ויצא ממקומו ולא בירך, אם היה בשוגג להרמב"ם יברך במקום שנזכר, ולרבינו יונה והרא"ש יחזור למקומו ויברך. ואם איתא הול"ל איפכא, לרבינו יונה והרא"ש וכו', ולהרמב"ם וכו', ויש ליישב שכל שמזכיר דעת הרמב"ם בפירוש שוב אינו מקפיד, דממילא משתמע שסברא הרמב"ם עיקר בחיבור הש"ע. וע"ש.

והחתם סופר (סי' יז) הב"ד השלחן גבוה והשדי חמד שדרך מרן הש"ע לפסוק כהרמב"ם גם נגד דעת הרי"ף והרא"ש, ושכל שמזכיר בש"ע שזוהי דעת הרמב"ם, אינו מקפיד לכותבו דוקא באחרונה וכו' ע"ש.

ומצאנו כיו"ב בכנה"ג חו"מ, (סי' מו הנב"י אות צג) על מ"ש מרן בש"ע (סי' מו סעיף י) עדים החתומים על השטר ובאו והעידו ואמרו כתב ידינו הוא זה אבל אין אנו זוכרים ההלואה או המכירה, לא נתקיים השטר והדי הם כחרשים עד שיזכרו עדותם וכו', אלה דברי הרמב"ם, ויש חולקים ואומרים שאפילו אינם זוכרים כלל מקיימים השטר על פיהם וכו'. וכתב הכנה"ג, שלפי מ"ש הרמ"ע מפאנו (סי' צז) ומהרי"ט (חיד"ד סימן א) שדרך מרן לתפוס לעיקר הסברא שכותב בסתם ודלא כיש אומרים, אפשר שגם כאן ס"ל כהרמב"ם, אע"פ שכתב לבסוף אלה דברי הרמב"ם וכו'.

והגר"ם פארדו בספר צדק ומשפט (סי' מו דף חי ע"ב) כתב ע"ז, ואף שהכנה"ג כתב זאת בלשון אפשר, לדידי כן האמת בדעת מרן, שאל"כ הי"ל למרן לכתוב וחלקו עליו, והכי נקטינן, כמ"ש בשו"ע (סי' ס) בדין המתחייב בדבר שאינו קצוב וכו'. ע"ש. הרי שאין לדון בנידון כזה כדין י"א וי"א שהלכה כסברא אחרונה, אלא נקטינן כדעת הרמב"ם.

ואם כי הרב תעלומות לב ח"ב העיר על דבריו בזה, וס"ל דבכה"ג חשיב כאילו לא גילה דעתו לפסק הלכה וכן האריך עוד בזה בשו"ת תעלומות לב ח"ד (סי' כ אות ד, דמ"ג ע"ב) ע"ש, וכ"כ הגאון רבי יצחק אבולעפיא בתשובתו שבספר ישא איש (חאה"ע סימן א דכ"ב ע"ד) ובשו"ת פני יצחק ח"ה (דף סט ע"ב) ע"ש. אולם כשמצאנו עוד ראשונים דס"ל כהרמב"ם, ומרן לא ראה אותם, כל שאין הכרעה ברורה בש"ע שפיר יש לסמוך על הרמב"ם, בפרט במקום עיגון.

ויסוד קבלת הוראות רבינו הרמב"ם מיוסדת על פי דברי רבותינו בגמרא במסכת שבת (קל). במקומו של רבי אליעזר היו כורתים עצים בשבת לעשות פחמים להתקין האיזמל של המילה. שמכשירי מילה דוחים את השבת. פעם אחת גזרה מלכות הרשעה גזרה על ישראל לבטל מצות

מילה, ועל אותה עיר לא גזרה וכן העלה הרשב"א [הנ"ל], שהמנהג שנהגו בכמה מקומות לפסוק על פי דעת הרמב"ם, נכון הוא, על פי הגמרא הנ"ל, שהואיל והרמב"ם הוא מרא דאתרא לכל גלילות אלו, רשאים לקבוע הלכה במוותו. ע"כ. ואף על פי שבשו"ת מהריב"ל (סי' עג) כתב שדוקא בדיני ממונות יכולים לתקן לנהוג כדעת פוסק אחד, ולא בדיני איסור והיתר, העיקר כדברי מרן והרדב"ז, וסיעתם שגם בעניני איסור והיתר. הוראת המרא דאתרא קובעת בין להקל ובין להחמיר וכן העלה בשו"ת חקרי לב (סי' צו) וכן העלו עוד רבים מהאחרונים.

והן אמת שמצינו למרן הב"י דלאו בכל דוכתא פסק כהרמב"ם, ובכמה דוכתי פסק דלא כהרמב"ם, ובפרט היכא דהרי"ף והרא"ש פליגי עליה ויש לזה הרבה דוגמאות, אך נציין אחדים:

א. לענין הרהור, שדעת הרמב"ם (פ"א מהלכות ברכות הלכה ז) דהרהור כדיבור דמי, ומרן (בסימן סב סעיף ג) פסק דהרהור לאו כדיבור רמי וראה בדעת מרן בילקו"י הלכות פסוקי דזמרה (תשס"ד, עמוד תקנ"ב).
ב. וכן לגבי ש"צ שטעה בברכת יוצר אחר קדושה, שדעת הרמב"ם שחזור לראש הברכה, דלא סבירא ליה בזה כהירושלמי. ודעת הב"י דאחר שאמרו קדושה כתחלת ברכה דמיא.
ג. וכן לגבי ברכות קריאת שמע, שדעת הרמב"ם (פ"א מהלכות ק"ש הי"ג) שמברך כל היום, אך דעת מרן השו"ע שאינו מברך אלא עד ד' שעות.

ד. וכן לענין שיעור כזית, שדעת הרמב"ם שהוא פחות משליש כביצה (כ"ח גרס) ואילו מרן פסק שהוא כחצי ביצה [27 גרס].

ה. וכן לענין טלטול מוכין שטמן בהם, שכתב מרן בב"י (סימן רנט) דנראה דאע"ג דהרי"ף והרמב"ם הוו רוב בנין, כיון דאיכא רוב מנין דפליגי עלייהו, ומידי דרבנן הוא, נקטינן לקולא. ע"כ.
ו. וכן לענין מלשא"צ לגופה, שדעת הרמב"ם כרבי יהודה דחייב, ודעת מרן דאינו אלא מדרבנן.
ז. וכן לענין סתירה בכלים, שדעת מרן (סימן שיד סעיף א) שיש סתירה בכלי שלם, ואילו לדעת הרמב"ם בכל כלי אין בנין וסתירה בכלים.

ח. וכן לענין בישול אחר בישול בשבת בתבשיל לח, שדעת הרמב"ם (פ"ט מהלכות שבת ה"ג) שאין בישול אחר בישול בכל גוונא ואילו לדעת מרן (סימן שיח סעיף ד, ה, טו) יש חילוק בזה בין תבשיל יבש לתבשיל לח.

ט. וכן לענין חוזר וניעור בפסח, שדעת הרמב"ם דחמץ שנתבטל קודם הפסח חוזר וניעור, ודעת מרן (סימן תמ"ז ס"ד) שאינו חוזר וניעור.

י. וכן לגבי הכשר כלים בפסח, שדעת הרמב"ם גם כלי שהשתמשו בו ביבש היכשרו בהגעלה, ומרן בשו"ע (סימן תנא ס"ד) פסק רשפודים ואסכלאות הכשרן בליבון. וראה בילקו"י איסור והיתר כרך ב עמוד כט.

יא. וכן לגבי לגבי כלי זכוכית בפסח, שדעת הרמב"ם (פרק יז מהלכות מאכלות אסורות הלכה ג) שדינם ככלי חרס, ואילו מרן (סימן תנא סכ"ו) פסק, דכלי זכוכית אינן בולעים ואינן פולטים. [אך יתכן דגבי כלי זכוכית מרן הבין בדעת הרמב"ם דקאי לגבי טבילת כלים בלבד, ולא לענין הכשר כלים, ולכן לא הביא דעת הרמב"ם בב"י. והנה ז"ל הרמב"ם: הלוקח כלי תשמיש סעודה מן העכו"ם, מכלי מתכות ומכלי זכוכית וכו' דברים שנשתמש בהם בחמין מגעילין ומטבילין והן מותרים, ע"כ. ומשמע לכאורה שדין כלי זכוכית ככלי מתכת שצריך להכשירן ע"י הגעלה. אלא די"ל שאין הכרח מדברי הרמב"ם, דהא רנקיט כלי זכוכית היינו לענין ב' בבות הראשונות, דהיינו כלים חדשים וכלים שנשתמש בהם בצונן, ובא לחדש שדין טבילה נוהג גם בכלי זכוכית. אבל לענין הגעלה היכא דהוי תשמישן בחמין לא מיירי. ואמנם בפירוש המשניות ע"ז פ"ה מ"ב מבואר להדיא בדבריו שקאי על הכשר כלים, וראה באיסור והיתר כרך ג' עמ' תס ובמה שיש שטענו שכלי זכוכית בזמנינו בולעים קימא, הנה אף אם נימא הכי הנה הר"ן בפ"ב דפסחים כתב כן, ואפ"ה התיר מפני שבליעתן היא מועטת מאוד. וע"ע במה שכתבנו בספר אוצר דינים לאשה ולבת עמ' שבו].

יב. וכן לגבי ארבע כוסות בליל פסח, שדעת הרמב"ם (פרק ד' מהלכות חמץ ומצה הלכה י) שצריך לברך

על כל כוס וכוס, ואילו מרן פסק שאינו מברך אלא על כוס ראשון וכוס שלישי.
יג. וכן לגבי ספירת העומר, שדעת הרמב"ם שאף בזמן הזה ספירת העומר מן התורה, ואילו לדעת
מרן ספיה"ע בזה"ז מדרבנן, כדמשמע בדבריו. (סימן תפט סעיף ב' וסעיף ו').
יד. וכן לגבי ברכת לישב בסוכה בכל פעם שנכנס לסוכה, שמרן פסק שמברך מסעודה לסעודה.
ודעת הרמב"ם רבכל פעם שנכנס לסוכה מברך לישב בסוכה (אלא דשאני התם דמרן ציין שכן המנהג).
טו. וכן לגבי נר חנוכה, שדעת הרמב"ם שאחר חצי שעה מצאת הכוכבים אינו יכול להדליק.
לדעת מרן מדליק והולך כל הלילה.
טז. וכן במה שהרמב"ם הצריך שכל אחד ואחד מבני הבית ידליק נר חנוכה, ואילו מרן פסק
שראש המשפחה מדליק וכל בני הבית יוצאים בהדלקתו. (אלא דשאני התם שהרמב"ם עצמו כתב
שכן הוא מנהג ספרד).
יז. וכן ביורה דעה (סימן סט סעיף יט) דמרן לא הצריך חליטה אחר המליחה, והיינו אף לכתחלה,
כדמשמע שם בסעיף ה.

יח. וכן לגבי דם שבישלו דמשמע מכמה דוכתי דמרן פסק שהוא מדרבנן, ודלא כהרמב"ם.
יט. וכן לגבי טעם בעיקר דמרן פסק (בסימן צח) שהוא מן התורה, ודלא כהרמב"ם שחילק בין אם
יש בתערובת כזית בכדי אכילת פרס וכו'.

כ. וכן לגבי מילה שלא בזמנה ביום טוב שני של גלויות, שדעת הרמב"ם (בפ"א מהלכות מילה הט"ו)
דכל מי שאינו דוחה את השבת אינו דוחה יו"ט ראשון, אבל דוחה הוא יום טוב שני, ובשני ימים של
ר"ה אינו דוחה לא את הראשון ולא את השני. וכן מילה שלא בזמנה אינה דוחה שני ימים טובים של
ר"ה, עכ"ל. ומבואר שמילה שלא בזמנה דוחה יו"ט שני של גלויות. אבל הרא"ש בתשובה (סוף כלל כו)
כתב, מילה שלא בזמנה אינה דוחה אפי' יו"ט שני של גלויות, וכן פסק מרן הש"ע, וכבר הסביר לנו
הרא"ש דתנא בארץ ישראל קאי, שאין שם יו"ט שני אלא בראש השנה, וכ"כ עוד ראשונים, וראה
כזה בשו"ת יבי"א ח"ח (י"ד סימן כג ד"ה ומכל).

ומרן החיד"א במחזיק ברכה (סימן לח ד"ה וזה) כתב, שידוע שבארץ ישראל ובמצרים ותימן, קיבלו
להרמב"ם לרב עליהם, וכל העם ילכו לאורו, ואחרי דברו לא ישנו, אלא דהשתא אנן בני ארעא
קרישא קבלה דקמן קיבלו למרן הש"ע בהוראותיו, וכל מבטינו להורות כדעת מרן, אמנם חכמי
דורו של מרן, אכתי הוו אגידי בהוראות הרמב"ם, ובפרט מהריט"ץ שהיה בישיבת מרן, כמו שכתב
מהרמ"ג הזקן בתשובה והיה עמוד הימני פטיש החזק, כנראה מתשובותיו בהוראותיו על הרוב על
פי הרמב"ם. ע"ש.

ובאמת שאנו בני ספרד עושים בדרך כלל כדעת הרמב"ם, וכמו שהביא בשו"ת יחזקאל דעת חלק
ה' (עמוד שס) בשם כמה אחרונים, וכן כתב עוד בשו"ת יביע אומר חלק ז' משכון, שכל שאין הדבר
ברור בדעת מרן נקטינן כדעת הרמב"ם שהוא מרי דאתרין, וקבלו הוראותיו בארץ ישראל ובארצות
ערב והמערב וכו', וכמו שכתב בתשובה אבקת רוכל הנ"ל, ומבואר מדבריו, שלא רק אותם שכבר
נהגו כדברי הרמב"ם שבודאי שאינן צריכים לשנות ממנהגם, אלא בדבריו ציין שהרמב"ם הוא גדול
הפוסקים וכל קהלות ישראל בארץ ישראל וכו' נוהגים על פיו וקבלוהו עליהם לרובם, וכן הוא בשו"ת
גנת ורדים (חושן משפט כלל ג' סימן כט) ובשו"ת פני יצחק אבולעפייא (סימן ט' דף לז), וכן בקונטרס לב
נשבר (סימן ה).

ולא נצרכה אלא לברכה יהי רצון שיפוצו מעיינותיו חוצה להגדיל תורה ולהאדירה ברוב עוז
ותעצומות ויזכה לברך על המוגמר ולחבר עוד חיבורים טובים ומועילים.

בברכת התורה

יצחק יוסף

הראשון לציון מועצת חכמי התורה

שימחה בן ציון אייזיק רבינוביץ

בעמח"ס פסקי תשובות על שו"ע ומשנ"ב

רח' הרב ברים 5 רמת שלמה טל. 5710702

פעיה"ק ירושלים תובב"א

ב"ה, יום רביעי י"ט אדר לסדר 'אלה הדברים אשר ציוה ה' לעשות אותם', תשפ"ה לפ"ק

החיים והשלום וכט"ס, למע"כ ידידי משכבר הימים, מאוד נעלה, איש תבונות, הגאון
החסיד רבי **שמעון אייזנבאך** שליט"א, משלוחי כ"ק האדמו"ר מליובאוויטש זי"ע
בעיר אילת, ומגדולי הרבנים ומורי ההוראות דשם.

בשימחה רבה ובקורת רוח קבלתי גליונות מספרו '**שאלת שמעון**', והוא אוצר נפלא מאד
מלא מזן אל זן מדובשה של תורה, בהלכות המקיפות בשלחן ערוך והמסתעף, ומעלתו היחודית
שפותח שער מדברי הגמרא והראשונים עד להלכה למעשה, על פי שו"ע ונו"כ עד פוסקי זמננו
אשר מפייהם אנו חיים, ומתומצת בבקאות נפלאה, אשרי עין ראתה זאת.

וכל העובר בין בתרי הספר יראה שהוא מלא תבונה וחכמה לאסוקי שמעתתא אליבא
דהלכתא, ובודאי יוסיף תבונה ללומדים ולעוסקים בהלכות כאלו אשר רבים וטובים נבוכים בהם,
וגם ההנהגה למעשה אצל רבים מן האנשים לוקה בחסר, ואינו מדקדק לפי כל כללי ההלכה, וגם
נכתב בבהירות ובשפה השווה לכל נפש.

ואכן הוא כלי מחזיק ברכה, ובודאי ראוי הוא למטרתו להקנות דבר ה' זו הלכה, ומשימא קא
זכו ליה לחבר חיבור טוב ומועיל, ואשרי חלקו שיזכה לכך, ובלתי ספק שבעזה"י ת רבים יהנו לאורו
כי טוב.

ויה"ר שייזכה עוד רבות בשנים להגדיל תורה ולהאדירה בהרצת תורה, ולזכות את ישראל
בעוד חיבורים מועילים, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא וחיי נחת והרחבה וכט"ס.

וע"ז באתי על החתום

שמחה בן ציון אייזיק רבינוביץ

הרב משה הבלין

רב ראשי לקרית גת

וראש ישיבות תומכי תמימים בקרית גת וחבר בי"ד רבני חב"ד באה"ק

ב"ה, חודש אייר, טו"ב למטמונים תשפ"ה

ביודעי ומכירי קאמינא הלא הוא תלמידי החביב, לפנינו מחובשי ספסלי ישיבתנו הק' תומכי תמימים בקרית גת, חיכו ממתקים וכולו מחמדים, כת"ר כמר הרה"ח שמעון אייזנבך שליט"א ועתה מרביץ תורה לעדרים בעיר הדרומית אילת אשר על חוף ים סוף,

והנה צלל ויגע במים אדירים והעלה מרגליות בחיקו וחפץ ה' בידו הצליח לאסוף כעמיר גורנה ולסדר דבריו, דבר דבור על אופניו, חידושי תורה וגם עיונים בדברי הרמב"ם ז"ל בבהירות רבה ובלשון צחה וכן נשא ונתן בעומקה של הלכה עם רבני דורנו לברר הלכה למעשה ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא בנושאים שונים.

ואת כל אלה קיבץ לכריכה אחת אשר פיו יקבנו בשם "שאלת שמעון" המלמד שתוכן תשובותיו באו משאלות רבות שנשאל בעירו בה הוא מכהן פאר כרב שכונת השחמון המעטירה במשך עשרות בשנים.

חיבה יתירה נודעת לדברי התורה המתחדשים בערי השדה הרחק ממעוזי והיכלי התורה והחסידות וכדברי חז"ל על תלמוד בבלי "במחשכים הושיבני" שיתרון האור הבא מן החושך גדלה מעלתו ומביא לבחינת "ולילה כיום יאיר".

וזאת למודעי כי בגלל טרדותיי ואפס הפנאי מפאת עבודת הקודש אין עיתותיי בידי לעבור על כל בתרי כתביו מלבד זעיר פה זעיר שם ומן הקצת שראיתי נהייתי הנאה מרובה מחידושי והגיגיו המקוריים. ומתוך זהירות יתירה רק אעיר שבכו"כ נושאים שעוסק בהם לא העמקתי בהכרעותיו ובודאי יעיינו ויבררו בהם היטב כאשר יידרשו בהם הלכה למעשה.

וכוס של ברכה אשא קדם מעלתו שיזכה בעבודת הקודש שלו להפיץ מעיינותיו חוצה ויזכה להגדיל תורה ולהאדירה ויתבדרון שמעתתא בבי מדרשא וישתו תלמידיו הרבים ממימיו הזכים מתוך נהורא מעליא ובריות גופא ומתוך הרחבה גדולה יזכה ל'והריקותי לכם ברכה עד בלי די', עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

בברכה מרובה ובכבוד רב

הרב משה הבלין

הרב חיים שלום דייטש

ראש כולל "צמח צדק" להוראה ודיינות
ומראשי ישיבת "תורת אמת" בירושלים עיה"ק

ב"ה, ה' באב,

יום הילולא דהאריז"ל תשפ"ה

הנה בא לפניי האברך החשוב הרב שמעון אייזנבך מאילת שהיה מחובשי בית מדרשנו בכולל "צמח צדק" לפני כארבעים שנה ומיד עם סיום לימודיו אצלנו יצא בשליחות כ"ק אדמו"ר למרחקים לעסוק בקירוב בני ישראל לאבינו שבשמים.

מה מאוד שמח ליבי ותגל נפשי בראותי את תכריך כתביו שהוא מתעתד להוציא לאור חידושי תורה, בשם "שו"ת שאילת שמעון", עיונים בתורת הרמב"ם ובירורי הלכות שהגיעו לפתחו וטרח לבררן לאשורן ע"י שצלל לים התלמוד ולספרי הפוסקים הראשונים והאחרונים להשיב לשואליו את דבר ה' זו הלכה. דבר דבור על אופניו בלשון רהוטה וברורה ושוה לכל נפש במגוון נושאים בכל חלקי התורה כיד ה' הטובה עליו.

חידושי המעניינים הם עדות נאמנה לדברי הגמרא (בתמורה טז) עה"פ עשיר ורש נפגשו מאיר עיני שניהם ה' שהעשיר בדעת המתמסר ללמד תורה את הרש זוכה שעניו יאירו בתורה באופן שבאין ערוך, וכאן הוכח בעליל שהעיסוק בזיכוי הרבים אינו פוגע ופוגם מאומה בלימוד התורה בהעמקה ואף זוכים לחדש דברים נפלאים משיבי נפש ופנינים יקרים משמחי לב.

כתביו אלו יהיו לאות שחייב כל אדם לעסוק בתורה באופן של לאפשה לה כפסק דין אדה"ז בהל' ת"ת שכל אחד חייב לחדש "לפי רוחב שיש בליבו וישוב דעתו" ולא ימלט מכך גם מי שעיסוקו בצרכי ציבור באמונה. וכ"ז לאות לדורנו שאפשר וצריך לשלב ולחבר לימוד התורה בעיון יחד עם הפצת היהדות וידוע לי שזה רצון קדשו של רבינו.

והנני לברכו שלפרי ביכוריו זה תהיה פעולה נמשכת ויפוצו מעיינותיו חוצה להגדיל תורה ולהאדירה ויתבדרון שמעתתא בבית מדרשא, הן בעירו אילת והן מחוצה לה ויתקיים בו "יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם וגו'" מתוך נחת והרחבה ויתברך בכל מילי דמיטב עדי עד נזכה לגאולה שלימה וקרובה.

בידידות

חיים שלום דייטש

הרבנות הראשית לאילת

בעזה"ת

שמחתי לראות גליונות מהספר החשוב הנותן אמרי שפר שו"ת "שאלת שמעון" לידידינו ואהוב ליבנו הרה"ג הרה"ח שמעון בן ציון אייזנבך שליט"א רב שכונת השחמון פה עי"ת אילת ת"ו.

אשר פועל ועושה נצורות לקירוב ישראל לאביהם שבשמים הן בבית הספר חב"ד לצד רעייתו הרבנית לגדל את ילדיהם של ישראל גידולי קודש לאהבת השם אהבת התורה ואהבת עם ישראל והן בכל מפעליו במתן שיעורי תורה המתקבלים על לב ההמון וכן בהתנדבותו בארגון זק"א כמורם ורבים של המתנדבים ובהדרכתם במסירות נפש עילאית.

ועתה בא לפנינו ותלמודו בידו בשו"ת בכל חלקי תורתנו הקדושה אשר נו"נ עם תלמידי חכמים שבדור להוציא לאור הלכה ברורה בטוב טעם ודעת דבר דבור על אופניו ערוך לפי סדר הלכותיו של רבינו הרמב"ם בספרו היד החזקה תפוחי זהב במשכיות כסף.

והנני לברכו כי חפץ השם בידו יצליח להוציא עוד מאשר תחת ידו להגדיל תורה ולהאדירה ויזכה לישב בנחת ושלוה על ממלכתו ברוב פאר והדר להמשיך את פעילותו שלוחא דרבנן שליח כ"ק הרבי מליובאוויטש בעיר אילת לקרב את ישראל לאבינו שבשמים ברוב עוז ושלום.

הכו"ח בבלו"נ באהבה וברוב חיבה

לכ' התורה ולומדיה

הרב משה הדאיה

רב העיר אילת והמחוז

ב"ה

כשביקרתי בהיכל הקודש של ראש הישיבה הגאון האדיר רבי שאול אלתר שליט"א ביקשתי ממנו את הסכמתו לספרי זה וענה לי שאין מדרכו לתת הסכמות לספרים ולכן הוא רק מברך אותי בברכה והצלחה.

שוחחנו גם על פרק ח' בספר זה בו מופיעים דברי אביו בעל ה"פני מנחם" בענין הקרקפתא הכוללת את היד ואת אשר סיפר שקיבל מאביו את ספר "עטרת ראש" לאדמו"ר האמצעי.

כאשר פרשתי את שיחי לפניו ואמרתי לו כי יש חשיבות לכל חיבור תורני היוצא לאור ע"י מי מהחוגים החסידיים כדי לרומם את קרן החסידות והבעש"ט הק', אמר לי שהוא הבחין אצל רבנו הק' מליובאוויטש שדרש בהזדמנויות שונות להגדיל תורה ולהאדירה רק מעצם הגדלת התורה בלבד ולא בגלל סיבה אחרת כמו לרומם את קרן החסידות וכיו"ב כי היה לו חשוב עד מאוד לימוד התורה והגדלת מעלתה העצמית כשלעצמה.

Rabbi Tzyon Ben Zakay
jerusalem, israel

הרב ציון בן זכאי
ראש הכוללים "תפארת המשפט",
"עטרת תורת המזרח" ע"ה"ק ירושלים ת"ו

ב"ה, ימי הרחמים והסליחות, תשפ"ה

שמח ליבי ותתענג נפשי בראותי את תכריך כתביו של האי גברא רבא ויקירא פרישא וחסידיא, ידידי הנכבד הרה"ג שמעון אייזנבך שליט"א הכתובים ברוחב בינתו ושכלו הזך בחריפות ועמקות והעלה פנינים זוהרות משובצות באבנים יקרות וכיד ה' הטובה עליו הגישם והקטירם באופן השווה לכל נפש למען יוכלו הכל להשיג ולהשכיל דברי א-לוקים חיים בלשון צחה וברורה.

וזכור אזכור בעת אשר ביקרתי בעי"ת אילת לפני עשרות שנים וביקרתי בהיכלו בבית הכנסת "נצח ישראל" בשכונת שחמון ההולכת ומתחדשת נפעמתי מעבודתו בקודש באופן נמרץ להעלות את בני ישראל מדיוטא תחתונה לאיגרא רמא ולהעלותם בהר ה' כל אחד ואחד לפי סגנונו ודעת רבותיו והצליח ביד אמן למרות השוני בין דעותיהם השונות בקהילתו הגדולה בין איש לרעהו לאגדם כולם לאגודה אחת לעשות רצונו ולעובדו בלבב שלם. ובטוחני כי מעלתו זו ביזכוי הרבים עומדת לימינו בסייעתא דשמיא להתעלות במעלות התורה ולכוון לאמיתתה בבהירות וביושר.

והצצתי בין החרכים וראיתי שבסי' י"ז התאמץ ללמד זכות להקל במיחם שהודלק סמוך לשבת לשתות מימיו בבוקר ויש להוסיף עוד על מ"ש שם לעיין ב"חזון עובדיה" למו"ר ועטרת ראשנו שר התורה הגרע"י זצ"ל בהלכות שהיה והטמנה עמ' מח והנלווה אליו שמביא דעת הפוסקים שכל כלי שלא היה בזמן חז"ל אין לנו לדמות מילתא למילתא ולגזור עליו שמא יחתה. והביא מהגרצ"פ פראנק שהביא מהציץ אליעזר (ח"ב ס"ז) שכירת חשמל לא היתה בזמן חז"ל ולא אסרוה. ומצרף שם גם ה"גידולי ציון" להרי"ג הורביץ ומשו"ת כוכבי יצחק ח"ג (סי' לז אות ד) עיי"ש. ולא באתי אלא להעיר לאות כי עיינתי בתורף דבריו.

בהכירי את כת"ר במשך שנים רבות ממשא ומתן בהלכה ובבירורי סוגיות אמליץ לכל שוחרי התורה להעלות את הגיגיו וחידושיו על שולחן מלכים, מאן מלכי רבנן וכמדומני שכיון שלא בא כבושם הזה בעיר אילת מאז היווסדה יש בכך עילוי ושבח מיוחד וניתן לומר שבעל ה"שאלת שמעון" מחייב את כולם ב'והגית בו יומם ולילה' ואם הלל ורבי אליעזר בן חרסום מחייבים גם עניים וגם עשירים שהם הבלי עוה"ז המניעים ומעכבים ק"ו שמי שעוסק בעבודת הקודש במצוות שא"א לעשותן ע"י אחרים בודאי שתורתו מחייבת כל אחד ואחד מבלי יוצא מן הכלל.

ובימים אלו אברכהו ואת ב"ב לכתובה וחתימה טובה ויפוצו מעיינותיו חוצה להגדיל תורה ולהאדירה מתוך בריאות איתנה ונחת והרחבה עד בלי די. אכ"ר.

ציון בן זכאי יצחק בן זכאי

הרב יצחק יהודה ירוסלבסקי

מזכיר בית דין רבני חב"ד - רב ומד"א נחלת הר חב"ד - קרית מלאכי ארה"ק ת"ו

ב"ה, יום א' לסדר כי תשא את ראש בני ישראל, ט' אדר ה'תשפ"ה
למעלת ידידי הרב שמעון שליט"א
ראיתי חיבורך ספרך "שאלת שמעון" ובו שאלות הלכתיות ותשובתם בשפה ברורה
ובנימוקים מילתא בטעמא.
הספר סודר באופן ברור למען יקל על הקורא בו ובנושאים מגוונים ולפעלא טבא אמינא
איישר חיילא.
הצלחה גדולה בעבודתך בקודש, להגדיל תורה ולהאדירה.
בברכת ליהודים היתה אורה וגו' זו תורה.
הרב יצחק יהודה ירוסלבסקי
קריית מלאכי, ארה"ק תובב"א

הרב שמואל יהודה הלוי וינפלד

מחבר ספרי "שי למזורא" על התנ"ך, "עיקר תוספות יו"ט" על המשניות, טעמי המקרא - על טעמי
הנגינות שבתנ"ך, מפת הטהרה - כללי סדר טהרות, עריכה וביאור על הספר תנא דבי אליהו, ועוד

ב"ה. יום א' כ"ה תשרי ה'תשפ"ו.
פה עיה"ק ירושלים תובב"א

ונקרא השו"ת "שאלת שמעון",
כנודע שיש למחבר לציין את שמו בספרו
שבעיר אילת כתבו.
ובע"ה יביא הספר תועלת לעמו
ויהי רצון שיזכה להפיץ מעיינותיו חוצה,
ואחריו כלנו נרוצה.
לדעת דרך ה' בתבונה,
ולהחכים כראוי בתורה.
ונזכה כלנו במהרה,
לבנין בית הבחירה.
על ידי הנמשך בשמן המשחה.
ובימיו ובימינו תושע יהודה,
וישראל ישכון בבטחה.
ונזכה כלנו לגאולה,
ונעבוד את ה' בשמחה
כמצות התורה.

בואו ונחזיק טובה, להאי גברא יקירא
הרב שמעון בן ציון אייזנבך שליט"א
רבה של שכונת השחמון המעטירה
שבעיר אילת השוכנת בצד דרומה,
לארץ ישראל הקדושה.
הוא הגבר, שאת ה"מנורה בדרום" הקים,
כי "הרוצה שיחכים ידרים".
על ידי קביעת שיעורי תורה,
בבתי המדרש שבסביבה.
והרצאת דברי תורה,
לפני הקהל הקדוש שבתוכה.
והיותו עונה על כל שאלה,
בדבר ה' זו הלכה ברורה.
ועתה הביא במגילת ספר,
ממה שהזדמן לענות אמרי שפר.
לשואלים בהלכה, ובלימודי ספר
ובמנהגי כל קהלה, המוכתרים בכתר.

כעתירת חמיך
שמואל יהודה הלוי וינפלד

ברכת בני המשפחה

"לא נמנע הכתוב מללמד דרך ארץ ומדת ענווה, שיהא הגדול נמלך ומבקש רשות מן הקטן" (רש"י על מאמר הכתוב נעשה אדם). זוהי ההצדקה היחידה לכתיבת השורות הבאות.

בספרי המפרשים נפוצה הלשון "מקום" (או בקעה) הניחו לו להתגדר בו", כאשר כוונת הדברים היא, שזכה הזוכה לחדש בתורה בנושא מסויים, מה שלא הבחינו בזה אחרים שהתעסקו באותו ענין.

אמנם עיקר הפירוש של מטבע זו, כפי שהשתמשו בו חכמינו במקורות (חולין ז ע"א ועוד), הוא באופן שונה, שהניחו לו לתקן דבר הצריך תיקון, ואחרים עדיין לא תקנוהו, וכגון שחזקיהו ביער עבודה זרה שהיתה בזמנו, אף שאבותיו כבר ביערו כל הע"ז שמצאו, מ"מ מקום הניחו לו להתגדר. והיינו שאין כאן רעיון שטרם נאמר ובא חזקיהו וחידש חידוש בתורה, אלא שזכה לפעול ולתקן למעשה, דבר מה שעדיין לא תוקן בפועל.

אמנם בספר זה דביה עסקינן ניתן לומר שהא תליא, שזכה המחבר מו"ח שליט"א, לחדש הרבה חידושים ומהם בסוגיות וענינים שדשו בהם רבים, ומ"מ מקום מכובד הניחו לו מן השמים למצוא סברות מפתיעות והברקות קולעות, וחלקן אף נוגעות להלכה למעשה, ויתכן שזכה לזה ע"י "שבקעה מצא וגדר בה גדר", כפי הפירוש המקורי, שפועל בכל כוחו רבות בשנים, כשליח כ"ק אדמו"ר, לתקן פרצות ולפעול גדולות ונצורות בשטחים ובתחומים שאחרים לא תיקנו בהם.

במיוחד מתאימים הדברים לגבי לימוד הרמב"ם כפי תקנת קדשו של כ"ק אדמו"ר, שפעל ופועל בזה מו"ח הרב שיחי' בשטורעם גדול הן בע"פ (בשיעורי לימוד ברבים) והן בכתב (בכתיבה בעלת תפוצה גבוהה ברשת) והן בדפוס (בהו"ל של ספרי בזאת תבחנו, ועוד), וזכה מדה כנגד מדה לחדש ולמצוא נפלאות מתורת ה' בדברי הרמב"ם בפרט, ואני ושאר גיסי שיחיו זוכים מידי הגיענו לאילת וכן בבוא חמינו הרב למרכז הארץ, לשמוע ולהשתעשע עימו בדברי תורה ובעיקר סביב לימוד הרמב"ם.

ויה"ר מהשי"ת שיאריך ימים על ממלכתו מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, ויזכה לרוב נחת חסידי מכל יו"ח, מתוך שפע בגו"ר ושמחה וטוב לבב, תמיד כל הימים, עד ביאת גואל צדק, במהרה בימינו.

באתי בשורות אלה כעתירת ובשמש של הבנים והחתנים בני המשפחה שי'

אליעזר זוננפלד, אלעד

תוכן ענינים

א	קביעות מקום לתפילה	סימן א
ב	חצי קדיש לאחר הלל, מי אומר?	סימן ב
ד	הש"ץ מחזיר ס"ת למקומו	סימן ג
ו	מאימתי מניח בר המצוה תפילין	סימן ד
ח	באיסור הוצאת ס"ת מבית הכנסת	סימן ה
ט	להשלים מאה ברכות	סימן ו
יא	בדין הפסק בין קרה"ת לקדיש	סימן ז
יד	מיהו קרקפתא דמנח תפילין	סימן ח
טז	בדין איסור בל תוסיף ובדין תעשה ולא מן העשוי במזוזה	סימן ט
יט	ג' ברכות אחרונות הן ברכות הודיה	סימן י
כ	ברכות נישואין לאחר זמן	סימן יא
כג	ברכת פירות חיים ומבוסלים	סימן יב
כו	לברך בקדימת דבר שאינו חשוב לחשוב	סימן יג
כט	ברכת שהחיינו בין המצרים	סימן יד
לב	ברכת החמה וזמנו בכוכב שבתאי	סימן טו
לד	בגדרה של פעולת המילה	סימן טז
לו	בדין מיחם שהודלק סמוך לשבת	סימן יז
לח	בדין הדלקת נרות בשני של יו"ט ובשני של ראש השנה	סימן יח
מד	הבדלה בקטן שהגדיל במוצאי שבת	סימן יט
מה	בדין אחיזת הכוס בעת הברכה	סימן כ
מו	בדין קידוש במקום סעודה	סימן כא
נ	אי הזכרת מצות אכילת הפסח בהלכות חמץ ומצה	סימן כב
נב	אי בעינן טעם באכילת מצה	סימן כג
נד	הזכרת משה רבינו בהגדה	סימן כד
נה	אמירת ההגדה על כוס שני	סימן כה
ס	במנהג הכפרות בתרנגול א' לכמה	סימן כו

סימן כז	במעלת חשיבות השמחה ופעולתה	סג
סימן כח	תיקון בלשון אדה"ז בהלכות ספירת העומר	סד
סימן כט	זמני תרומת הלשכה	סז
סימן ל	משמעות 'עיקרי החשבונות' בקידוש החודש	סט
סימן לא	עתידים להיות יום טוב וימי ששון ושמחה	עא
סימן לב	דיוק לשון אדה"ז בסידורו	עב
סימן לג	בדין הדלקה עושה מצוה	עג
סימן לד	בדיני חנוכה ומכתב הגר"י יוסף	עו
סימן לה	בדין המקדש אשה שחציה שפחה וחציה בת חורין	עח
סימן לו	טעם לתקנת עזרא	עט
סימן לז	נזירות בזמן הזה	עט
סימן לח	בדין פירות ארץ ישראל שיצאו לחוץ לארץ	פ
סימן לט	אימת שבת על עם הארץ	פג
סימן מ	בדין מן המוקף בחלה ובפירות	פה
סימן מא	לעטר שוקי ירושלים בפירות	פט
סימן מב	הפרשת חלה מן הפת	צא
סימן מג	מהותה של מצות פדיון הבן	צב
סימן מד	באיסור לשון הרע	צד
סימן מה	מיקום העזרה בהר הבית	צה
סימן מו	בדין קרבן אשם	צו
סימן מז	על ימין שהוא שמאל	צז
סימן מח	בטעם הקטרת כל זבח וזבח לבדו	צח
סימן מט	בגדר מצות הקהל	צט
סימן נ	מים מביה"כ האם שורה עליהם רעה	קא
סימן נא	בחומרת איסור שוגג	קד
סימן נב	בדין חזקת מצות	קז
סימן נג	דיין שהביע דעתו האם יכול לדון	קטו
סימן נד	דיין ובעל דין - בתרי' בעל כאשתו	קיח
סימן נה	מדוע כלל הרמב"ם הלכות אבל בספר שופטים	קכג
סימן נו	נוסח ניהומים לאחר שבעה	קכו
סימן נז	שתי קריעות על ספר תורה שנשרף	קכח

בעזה"ת

תבענה שפתי תהילה לא-לוקי מרום על שזיכני להעלות על הכתב ולהוציא לאור עולם דברי תורה שהגיתי בהם במשך השנים החל משנת תשמ"ז מעת שנשלחתי ע"י גאון ישראל וקדושו כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש לעיר אילת לקרב את בני"י לאבינו שבשמים.

ואף כי רבתה עבודת השליחות עד למאוד השתדלתי כל אימת שעלה ברעיוני איזה דבר שיש בו חידוש לענ"ד לרשום אותו בראשי פרקים למען לא יישכח ויאבד. כמו כן עסקתי בבירורי הלכות רבות שנתעוררו כאן בעירנו בקרב תושבי אילת וכן ע"י המשתתפים בשיעורי התורה התמידיים עת עלו שאלות הלכתיות תוך כדי הלימוד ונדרשנו ללבן.

והנה לאחרונה נחה עלי רוח ה' לעבור בין בתרי הדברים ולהעלותם באופן מסודר ולקבצם לפונדק אחד עלי ספר. החילותי תחילה בחלק ניכר מתוך הכתובים הרשומים אצלי כמהדורא קמא ובקשתי שטוחה לכל מי שמעיין בהם וימצא בהם הערה או תיובתא שישלח אלי ויאיר את עיני לתקן במהדורות הבאות.

*

את הפרקים בספר זה ערכתי לפי סדר הלכותיו של הרמב"ם ב"יד החזקה", שכן חביבות מיוחדת יש לנו לספריו אלו בהם אנו הוגים מעל ארבעים שנה מאז תקנתו של רבינו ללמוד ג' פרקים ליום ונפשנו קשורה בפ"ג הלכותיו המקיפות את כל התורה כולה. גם חלק מהנושאים כאן עוסקים בהלכותיו של הרמב"ם ומבררים מקחו.

ומידי דברי בנשר הגדול הרמב"ם אעלה מהגיגי ליבי על דבר האמרה המפורסמת שנאמרה עליו "ממשה ועד משה לא קם כמשה" ומעולם תמהתי מדוע רק הוא זכה לביטוי נדיר זה מה שלא זכו לו אחרים?

ונ"ל עפ"י הכתוב "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" וכתב רש"י: "אמר לו הקב"ה למשה לא תעלה על דעתך לומר אשנה להם הפרק וההלכה ב' או ג' פעמים עד שתהא סדורה בפניהם כמשנתה ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו לכך נא' אשר תשים לפניהם כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם" ולכאורה הכוונה היא ללימוד תורה שבעל פה שבה ישנם טעמי הדברים ופירושה המפורט של תורה שבכתב.

וקשה לי כיצד מפרש כן רש"י לפי פשוטו של מקרא והרי לשון הכתוב היא "ואלה המשפטים" אשר תשים לפניהם שאיירי בתורה שבכתב עצמה ומשפטיה!?

אלא שודאי כוונת רש"י היא שכאשר משה רבינו מלמד תורה לעמו ישראל ושונה להם הפרקים וההלכות עליו להטעים בפסוקי התורה ולציין את מקורם בתורה שבכתב, היינו שבכל הלכה עליו לציין את הציטוט בתורה שממנו נלמדת ההלכה והן הן טעמי הדברים ופירושה שעליו לשים לפניהם כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם ולא שהאדם יטרח ויפליג למצוא מניין נולדה ונוצרה הלכה זו.

ואם כנים הדברים ניתן לבאר תמיהה רבתי שמצינו בספרי היד החזקה שהרמב"ם מצא לנכון

להוסיף בכל הלכה את מקורה בתורה והרי הרמב"ם הוא ספר 'הלכות הלכות' ומה ראה בכל מקום להביא את פסוקי התורה מה שלא עשו כן שאר עמודי ההוראה?

(וראה בריש פרק ט"ו מהלכות טומאת צרעת: "והסגר בתים שלשה שבועות אינו מפורש בתורה, וכן רוב דין נגעי בתים דברי קבלה הן, וכל הדינין המפורשים בהם בתורה ובדברי קבלה כך הן").

אלא שכנ"ל הלך בדרכו של משה רבינו שסמך לכל ההלכות לבאר היכן הן כתובות בתורה עצמה ולכן זכה לתואר "ממשה ועד משה לא קם כמשה" מה שלא נאמר על מי מרבתינו הראשונים והאחרונים.

ואולי זהו גם מ"ש בהקדמתו: "ולפיכך קראתי שם חיבור זה בשם 'משנה תורה' לפי שאדם קורא בתורה שבכתב תחילה ואחר כך קורא בזה ויודע ממנו תורה שבעל פה כולה" היינו שצריכים לדעת בלימוד תורה שבע"פ את מקורו בתורה שבכתב תחילה.

*

אציב כאן יד ושם לזכרו של אבי מורי הגאון החסיד רבי יצחק צבי ע"ה אייזנבך שדמות דיוקנו משמשת אותי תכה"י כמי שלמרות שעסק בחינוך ילדי ישראל ונתן את נפשו עליהם עשרות שנים לא כהתה עינו ולא נס ליחו מלעסוק בתורה בעיון ובהעמקה ומיד כשעיתותיו היו בידיו הגה בתורה במסירות ובכוחות עילאים.

חיבה יתירה נודעה לו ללימוד הרמב"ם היומי בו מסר גם שיעור יומי קבוע ולימים הו"ל את סדרת ספריו בשם "בזאת תבחנו" על כל ספרי היד החזקה ובהם שאלות למבחן עצמי ככלי לשינון הלימוד ולהעמיק בהלכותיו.

הוא היה עבורי ועבור כל מכיריו ויודעיו סמל ומופת להקרבה אמיתית בכל המצטרך והנדרש. אם בעשרות השנים הראשונות התמסר בכל מאודו לתפקידיו בחינוך, הרי כאשר רוח לו מהן התאמץ בכל כוחו ואונו להעמיק ולהרחיב בתורתנו הק' בלימוד הנגלה והחסידות וכשמו היה 'עקידת יצחק' תמידית וכך חניך את צאצאיו להקריב עצמן בשדה השליחות ובכל תפקיד תורני וחינוכי באשר הוא.

והנה בספר תניא קדישא בפרק לח ואילך מבאר שארבעת חלקי הדצח"מ אינם רק בגשמיות אלא גם ברוחניות והיינו שקיום המצוות לבדו שווה לדומם ולצומח ואילו קיומן בכוונה ובדחילו ורחימו הם בבחינת החי והמדבר עיי"ש באריכות.

ונ"ל שכל מעשה ההקרבה של 'עקידת יצחק' בבחינת 'מעשי אבות סימן לבנים' יצר בנשמות בני ישראל את התהוות ארבעת הדרגות הרוחניות של הדומם, הצומח, החי והמדבר. ובהקדים כמה תמיהות בפרשת העקידה:

(א) האם רצון ה' להעלות את יצחק כקרבן "והעלהו לעולה" לא נתקיים?
(ב) בתחילת ההליכה לעקידה נאמר "ויבקע עצי עולה וילך אל המקום וגו'" וביום השלישי כשנשא אברהם את עינו נאמר: "ויקח אברהם את עצי העולה וישם על יצחק בנו ויקח בידו את האש ואת המאכלת". מדוע לא הזכיר בתחילת ההליכה את האש והמאכלת? וגם מה חשוב לידיעתנו מי לקח מה? וגם אם נצרך לנו לדעת מי לקח כל אחד מן הדברים מדוע התורה מספרת שאת עצי העולה שם "על יצחק בנו" בשונה מהאש והמאכלת שלקחן אברהם בידו?
(ג) "ויקרא מלאך ה' אל אברהם שנית מן השמים". מה הוצרך הכתוב לומר שקרא אליו שנית ואילו אצל הגר שהיו כמה אמירות מהמלאך אליה לא נאמר שהיה זה שנית ושלישית? וגם צ"ל מדוע לא בירך המלאך 'בי נשבעתי וגו' מיד כשאמר לו 'אל תשלח ידך אל הנער וגו' שכבר אז הרי ראה את נכונותו של אברהם להקריב את בנו?

(ד) מה היתה שאלת יצחק לאברהם "איה השה לעולה?" ומה ענה לו "השה לעולה בני" האם שאלה זו היתה תמימה כפשוטה או שהשאלה והתשובה טומנות בחובן משמעות עמוקה יותר.
(ה) מדוע נאמר: "וישם אותו על המזבח ממעל לעצים" הרי נאמר תחילה ויערוך את העצים ואם כן ברור לן שהקרבת בני מניחים אותו ממעל לעצים?

(ו) "ויקח את האיל ויעלהו לעולה תחת בנו". מדוע העלהו תחת בנו והרי המלאך ביטל לו את חובת הקרבת בנו כשאומר לך אל תשלח ידך אל הנער ואל תעשה לו מאומה?
ועוד דיוקים נוספים שניתן לבארם על פי הרעיון שבמעשה ההקרבה על כל מדרגותיו העלה את האומה הישראלית ברוחניות מן דרגת הדומם אל דרגת המדבר העליונה.
לאחר שאברהם ויצחק הלכו לקיים את הציווי הא-לוקי נתעלה יצחק מדרגת הדומם לדרגת הצומח ולכן כאשר הגיעו אל המקום ביום השלישי מבדילה התורה בין האש והמאכלת הדוממים אותם החזיק אברהם בידו למטה לבין העצים מן הצומח שאותן שם "על" יצחק בנו כי עדיין הוא בדרגת הדומם והצומח מעליו.

בהליכה זו התעלה יצחק לדרגת הצומח הרוחנית ועדיין לא הגיע לדרגת החי ולכן שואל את אברהם אביו "איה השה לעולה?" יצחק רואה את האש והמאכלת ואת העצים והוא מבין שהוא הקרבן אבל עדיין הוא אינו בדרגת החי והוא תמה על שהרי אינו ראוי להקרבה ומענה אברהם אליו "א-לוקים יראה לו השה לעולה בני" ההסכמה לעקידה בלב שלם תרומם אותך ותתעלה ל"חי".
ולכן נאמר **וישם אותו ממעל לעצים** כי כאשר יצחק מסר עצמו לעקידה הוא התעלה לדרגת החי והוא עתה "ממעל לעצים" שהם דרגת הצומח.

וכאן הגיע הנסיון הגדול לשיאו כשמלאך ה' קורא לאברהם "אל תשלח ידך אל הנער" והוא בוחן את מסירותו לה' לראות האם ישמח ויגל על הצלת בנו או שידאב לבו על כך שלא מימש את רצונו ית' להקריב אותו ובכך עלה והעלה את יצחק בנו ש'הלכו שניהם יחדיו' לדרגת המדבר ולכן לקח את האיל ויעלהו לעולה "תחת" בנו, היינו שעתה האיל הוא פחות מדרגת יצחק כי החי נמוך מן המדבר.

הנה כי כן נתקיים ציווי ה' לאברהם להעלות יצחק לעולה לבחינת החי הרוחנית אלא שיתירה מזו התעלה עוד יותר לדרגת המדבר שאינו בר הקרבה.

ולכן סיפור העקידה מתחיל בשם 'א-לוקים' כמה פעמים ורק אח"כ בסופו עובר לשם הוי' - ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה - כי עד עתה נאמר "וישא אברהם את עינו" כי הראיה שהיא בדרגת א-לוקים אינה ראייה באספקלריה המאירה והיא בהשוואה ל'שמיעה' ושמע ר"ת שאו מרום עיניכם. ואילו לאחר נסיון העקידה ישנה ראייה מוחשית ממש 'בהר הוי' יראה'.

(וראה בתו"א בראשית בד"ה להבין הטעם שנשתנה יצירת האדם בענין פעולתו בדומם ובלקו"ש ט"ו פרשת יתרו שיחה א' ובכ"מ, ולהעיר שקול השופר במ"ת היה שופרו של אילו של יצחק).

*

תבלחט"א אמי מורתי מרת **שרה רבקה** שחינכה אותנו לערך לימוד התורה שהיה בביתנו נעלה מעל כל חומריות והנאות והיא עושה הכל במסירות למען רווחת צאצאיה כדי שיתעטרו בכתר תורה. יאריך ה' ימינה ושנותיה בטוב ובנעימים.

ומנשים באוהל תבורך רעייתי תמתי הרבנית **לאה הינדא** שתחי' אשת החיל המחנכת אלפי תלמידים לתורה ולתעודה שבזכותה העפלתי לראש צורים ובסיועה ובתמיכתה המלאה מדרבנת למלא את צו שליחותינו לקרב את בני' לאבינו שבשמים ויחד עם זאת למצוא פנאי ומרגוע להעלות את כתיבת פרקים אלו ולהביאם למכבש הדפוס.

וברכה גם לקהילת תושבי השחמון המתפללים בבית הכנסת "נצח ישראל" אשר עשרות בשנים נוטלים חלק בשיעורים הקבועים ובבירורי ההלכה ולהם יאתה התהילה על אשר נתקיים בי "ומתלמידי יותר מכולם".

ומקום אתי להודות גם למו"ח הרה"ג רבי שמואל יהודה הלוי וינפלד שליט"א שהוא נר לרגלי ואור לנתיבתי הן כדוגמא חי' למי שאינו מש כל ימיו מד' אמות של תורה והלכה ויתירה מזו הפליא לעשות בהנגשת תורתנו הק' לכלל ישראל בסדרות ספריו "שי למורא" ובפירושיו על התנ"ך והמשניות עליהם הוא עמל עשרות שנים ללא הרף ועוד הוציא מתחת ידו חיבורים נפלאים על מקצועות שונים בתורה בתחומים שלא כל יד אדם אוחזת בהם וזיכה את הרבים מה שלא עשו אחרים ומשמיא קא זכו ליה. ברכותינו שיאריך ימים על ממלכתו ויזכה שיפוצו מעיינותיו ויפכו בעוז בקרב עם ישראל.

ממידת הכרת הטוב אעמיד נר תמיד לנשמתה הטהורה והזכה של חמותי מרת פייערל פנינה בת רבי אברהם משה ע"ה שבמשך עשרות שנים יצאה מגדרה לעמוד לימינו בשליחות הקודש באילת וכשבגרו בנותינו שתחינה לאורך שנים, עברו להתגורר בביתה בירושלים, עליהם פרשה אברתה, וגידלה אותם כילדיה ממש, הן בגשמיות והן ברוחניות, כאשר דמותה הרוממה עמדה תדיר בפניהם - וגם בפנינו - כאשר חיל אמיתית שהקריבה עצמה להקמת ביתה לשם לתהילה ולתפארת.

*

ולאלוקי מרום אשא תפילתי שלא תצא תקלה מתחת ידי ושגיאות מי יבין ובודאי שלא יסמכו על דברים אלה להלכה למעשה רק לאחר בירור עם מורי ההלכה הנודעים. כל המסייעים והתומכים יבואו כולם על הברכה ונזכה להמשיך בעבודת הקודש עדי ישרפו חומות הגלות, ויעמוד הכהן לאורים ותומים בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

שמעון בן ציון אייזנבך

י"ב חשון, יום בואנו לאילת בשנת תשמ"ז

סימן א

קביעות מקום לתפילה

ברמב"ם הלכות תפילה פ"ה הלכה ו' כותב "תיקון המקום כיצד... וקובע מקום לתפילתו תמיד". וכן בשו"ע סימן צ' הלכה יט: "יקבע מקום לתפלתו שלא ישנהו אם לא לצורך".

וב"תורת מנחם" תשמ"ב ח"א פרשת לך לך, ביאר רבינו על מה שתמהו האם מותר לתלמיד לישב בלימודו במקום שרבו יושב בעת התפילה והרי מדין כיבוד רבו אסור לישב במקומו או לעמוד במקום המיוחד לו להתפלל?

וביאר שמקומו הקבוע הוא בצד דרום של בית הכנסת ושם חלים דיני כיבוד ואילו במקום שבו יושב מידי יום לתפילת מנחה וערבית אינו נחשב למקום קבוע והסיבה לשיבה במקום זה הוא כדי לחסוך בטירחא דציבורא ולקיים "לא פסעתי על ראשי עם קודש" עיי"ש באורך.

ויש להוסיף עוד בזה דהנה רש"י (בראשית ל, כ) בלידת זבולון מבאר שזבולון הוא מלשון בית זבול ומדור "והפעם יזבלני אישי" הוא משום ש"מעתי לא תהא עיקר דירתו אלא עמי שיש לי בנים כנגד כל נשיו".

ובלקוטי שיחות חלק ל' ע' 134 מבאר באריכות מדוע דוקא בלידת זבולון נקבעה עיקר דירתו של יעקב אצל לאה.

ובהערה 37 שם: "ואף שבפועל הי' עיקר דירתו של יעקב באהל רחל דוקא (ראה רש"י פרשתנו לא, ד. שם, לג. וישלח לה, כב. ועוד) - י"ל שזהו מפני ש"אלה תולדות יעקב יוסף"

בנה של רחל. וכל תורתו מסר יעקב ליוסף (פרש"י וישב לז, ג - מב"ר פפ"ד, ח).

ויש לתמוה היכן היה בפועל "עיקר דירתו" של יעקב ואם היה תדיר באהל רחל כיצד ניתן להתבטא ולומר ש"עיקר דירתו" היה אצל לאה?

ובהכרח לומר שעיקר דירתו במשמעות המקום והזמן היה אצל רחל ונוכחותו היתה שם תדירה וזאת כדי ללמד את יוסף ולמסור לו את תורתו שלמד אצל שם ועבר ולכן היה חייב להיות נוכח שם בפועל.

אך יחד עם זאת בפנימיות נפשו היה באהל לאה דוקא וכאשר הגיע לשם היתה תחושתו שזהו מקומו הקבוע והעיקרי. היינו שקביעות אמיתית אינה נמדדת במקום ובריבוי הזמן שנמצא בו אלא במקום שהאדם נותן לו חשיבות וחש לו קשר פנימי.

ומעין זה למדנו ש"כל קבוע כמחצה על מחצה דמי" לאמור שכל קבוע אף שקביעותו היא מעטה ובשוליים אך היא משליכה על הכל.

וי"ל שכל קבוע אינו רק כמחצה אלא יותר מכך וכהדין שהמקדש אשה ע"י שליח ואינו יודע מי קידש אסור בכל הנשים שבעולם ולא אזלינן בתר רובא ומה שקבעו שכל קבוע הוא (רק) כמחצה כדי לאפוקי מהכלל ש'הלך אחר הרוב' וממילא אם הקבוע הוא אפילו רק כמחצה הוא מבטל את הרוב שיש כנגדו. אבל לאמיתו של דבר משקלו הסגולי של הקבוע משליך על הכל ולפחות כמחצה על מחצה.

ואם כנים הדברים מובנת היטב לשונם של חז"ל "יקבע מקום לתפילתו" ו"כל הקבוע

מקום לתפילתו" ולא נאמר ש"המתפלל, יתפלל במקום קבוע" וכיו"ב משום שאדם צריך שיהיה לו מקום קבוע לתפילתו וגם אם אינו נוכח שם פעמים רבות, עצם הדבר שיש לו בבית כנסת זה מקום קבוע זה מועיל לתפילתו המיושבת גם אם אינו יושב בו.

ולפי"ז ניתן לדון במ"ש בספר "אישי ישראל" פרק ט' הע' מ' ששמע מהגרש"ז אויערבך שחשיבות מקום קבוע עולה על אמירת פסוקי דזמרה שניתן לדלג עליהם כדי להתפלל במקום קבוע. וצ"ע.

סימן ב

חצי קדיש לאחר הלל למי?

ברמב"ם (הלכות תפילה פ"ט הלכה ה'): "ואחר שישלים כל התפילה ישב ויפול על פניו... ואח"כ יעמוד שליח ציבור לבדו ואומר קדיש פעם שניה וכו'".

נשאלתי באמירת חצי קדיש שלאחר הלל בחנוכה, מי אומר. האם האבל שעבר לפני התיבה בתפילת שמו"ע או שהמתפלל הלל תחתיו גם מסיים באמירת הקדיש?

הנה בספר אישי ישראל פרק מח מביא בהלכה יג את הדעות האם אבל יכול לשמש כשליח ציבור בימי החנוכה בשחרית ומביא דיש סוברים שרשאי האבל להתפלל שחרית עד הלל וכן הוא מנהגינו, מנהג חב"ד.

ובהערה ל"א כתב: "עייין חזון למועד פרק ח' הערה ה' בשם שו"ת עמק הלכה ח"ב סי' לח דהש"ן שהיה לחזרת הש"ן הוא יאמר את החצי קדיש שלאחר הלל וכמו בר"ח שאומר את הק"ת שלאחר הלל (עייין פרק לט סע' נב) וע"ש בחזון למועד דיש שאין נוהגין כן אלא רק

בק"ת, אך בח"ק אומר הש"ן שהיה בהלל". וכן בספר התפילה כהלכתה כתב בפרק כג הלכה קכט ובהע' שנו: "ושמעתי מהגריש"א שליט"א שחצי קדיש שלאחר ההלל יכול לאומרו גם האבל שהתפלל עד ההלל אבל אינו שייך דוקא לו".

ומאידך בספר "אישי ישראל" פרק כ"ו הלכה א': "עייין שו"ת רבבות אפרים ח"א סימן צח בשם ר' עובדיה הדאיה (בעל ישכיל עבדי) דהח"ק שייך לש"ן הראשון ולכך בהתחלה ש"ן קודם תחנון, הש"ן הראשון שהתפלל חזרת הש"ן יאמר את הח"ק (ועייין לעיל פרק כד הערה קנח)".

את השאלה הזו הפניתי גם למו"ר הגר"ש רבינוביץ (בעל ה"פסקי תשובות") והשיב שלא הזכיר ענין זה בספרו אך נראה לו שהחצי קדיש שייך למי שאמר הלל והוסיף שאף הקדיש תתקבל אינו שייך דוקא לש"ן אלא לכל הציבור.

ולכא' יש לברר כיצד נהג הרבי בשנת תשמ"ט כשעבר לפני התיבה בימי החנוכה. אך גם אם הוא עצמו אמר הקדיש, עדיין אין להביא משם ראיה לאבלות על אביו ואמו משום שאבילות על אשתו קלה מאבילות י"ב חודש על אביו ואמו.

וב"רשימות הרב"ש" (עמ' פד) רשם שאדמו"ר הרש"ב בשנת האבילות על אמו (תרע"ה): "בימי חנוכה היה ג"כ מתפלל לפני העמוד, זולת 'הלל' לא היה מתפלל לפני העמוד, והקדיש שאחר 'הלל' היה אומר.

ובטעם הדבר שאין נותנים לאבל לקרוא את ההלל ולומר את הקדיש שלאחריו הוא משתי סיבות, גם מצד שהאבל עצמו לא יבוא לידי שמחה בקטעי השירה והזמרה וגם שיש ביד הציבור לדחות את האבל ולמנוע אותו מלהיות שליח ציבור שלהם במקום שנדרשת שמחה והוא הרי באבלותו וראה פרטי דינים אלו